

Znanstveni kolokvij

„Ponovno nezavisna – obnova Polske 1918. godine“

Kolokwium Naukowe

„Znów niepodległa – odbudowa Polski w roku 1918“

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Zagrzebskiego

niepodległa

POLJSKA,
STOGODIŠNICA POV RATKA
NEZAVISNOSTI

Kolokvij se održava u povodu stote obljetnice obnove poljske države
1918.-2018. – *Niepodległa. Poljska, stogodišnjica povratka nezavisnosti.*

Kolokvij se održava u sklopu izbornoga predmeta
Poljska u XIX. i XX. stoljeću.

Referenti:

Damir Agićić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Bojan Balkovec, Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani

Mirosław Dymarski, Odsjek za politologiju, Sveučilište u Wrocławu

Tvrtko Jakovina, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slaven Kale, Zagreb

Filip Kozina, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Magdalena Najbar-Agićić, Sveučilište Sjever, Koprivnica

Stanisław Pijaj, Odsjek za povijest, Jagelonsko sveučilište u Krakovu

**Znanstveni kolokvij
„Ponovno nezavisna – obnova Polske 1918. godine“**

**Kolokwium Naukowe
„Znów niepodległa – odbudowa Polski w roku 1918“
Ponedjeljak / Poniedziałek
12. XI. 2018.**

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu /
Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Zagrzebskiego

Zagreb / Zagrzeb, ul. Ivana Lučića 3

Vijećnica / Sala Rady Wydziału

Multimedijalna dvorana knjižnice, II. kat /
Sala multimedialna biblioteki, 2. p.

Program

Vijećnica Filozofskog fakulteta

- 9.45 Okupljanje sudionika i gostiju
- 10.00-10.15 Pozdravni govor / Pozdrowienia
- prof. dr. sc. **Vesna Vlahović-Štetić**, dekanica Filozofskog fakulteta / pani dziekan
 - Nj. E. **Andrzej Jasionowski**, veleposlanik Republike Polske / ambasador RP
 - prof. dr. sc. **Mario Strecha**, pročelnik Odsjeka za povijest / dyrektor Instytutu Historii
- 10.20-10.40 Magdalena Najbar-Agićić, *Druga Republika na pragu nezavisnosti / Druga Rzeczpospolita na progu niepodległości*
- 10.40-11.00 Filip Kozina, *O obnovi nezavisne Polske u poljskoj književnosti / O odbudowie niepodległej Polski w literaturze polskiej*

Knjižnica Filozofskog fakulteta / Multimedijalna dvorana, II. kat

- 11.10-11.30 Tvrto Jakovina, *Balkan nakon Prvoga svjetskog rata / Bałkany po I wojnie światowej*
- 11.30-11.50 Mirosław Dymarski, *Polska opinia publiczna wobec powstania Królestwa SHS w 1918 roku / Poljsko javno mnijenje o postanku Krainstva SHS 1918. godine*
- 11.50-12.10 Rasprava / Dyskusja
- 12.10-12.30 Stanka / Przerwa

Knjižnica / Multimedijalna dvorana, II. kat

- 12.30-12.50 Stanisław Pijaj, *Anton Lipošćak jako Generalny Gubernator Lubelski / Anton Lipošćak kao generalni gubernator u Lublinu*
- 12.50-13.10 Slaven Kale, *Odjeci stvaranja nezavisne Poljske među Hrvatima / Echo powstania niepodległej Polski wśród Chorwatów*
- 13.10-13.30 Bojan Balkovec, *Odjeci stvaranja nezavisne Poljske među Slovencima / Echo powstania Polski wśród Słowenów*
- 13.30-13.50 Damir Agićić, *Poljska u Novoj Evropi / Polska w Nowej Europie*
- 13.50-14.15 Rasprava / Dyskusja

SAŽECI IZLAGANJA STRESZCZENIA REFERATÓW

DAMIR AGIČIĆ

Sveučilište u Zagrebu / Uniwersytet w Zagrzebiu

Poljska u Novoj Evropi

U Zagrebu je između 1920. i 1941. izlazio časopis za društvena i kulturna pitanja pod naslovom *Nova Europa*, po uzoru na istoimeni časopis *The New Europe*, koji je u Velikoj Britaniji izdavao liberalni publicist Robert William Seton-Watson. Izdavač i urednik zagrebačkog časopisa bio je Milan Ćurčin, a list je okupio poveću grupu intelektualaca liberalnih usmjerenja. U tom je časopisu objavljen i stanovit broj priloga o Poljskoj, a jedan je zaseban broj bio posvećen Drugoj Poljskoj Republici. U izlaganju će se ocrtati što se u časopisu pisalo o poljskoj problematici, odnosno kako je Poljsku vidjela hrvatska i jugoslavenska inteligencija liberalnog usmjerenja.

Polska w Nowej Europie

W Zagrzebiu w latach 1920-1941 wychodziło czasopismo społeczno-kulturalne pod tytułem *Nowa Europa*, wzorowane na czasopiśmie *The New Europe*, które w Wielkiej Brytanii publikował liberalny publicysta Robert William Seton-Watson. Wydawcą i redaktorem zagrzebskiego czasopisma był Milan Ćurčin, a wokół niego skupiała się znacząca grupa intelektualistów orientacji liberalnej. W czasopiśmie była opublikowana i niemała liczba tekstów o Polsce, a ukazał się i specjalny numer poświęcony Drugiej Rzeczypospolitej. W referacie wskażę na to, co w czasopiśmie pisano o kwestii polskiej, tzn. jak chorwacka i jugosłowiańska liberalna inteligencja widziała sprawy polskie i Polskę.

Bojan BALKOVEC
Sveučilište u Ljubljani

Odjeci stvaranja nezavisne Poljske među Slovencima

„U ime poljske vlade srdačno pozdravljamo državu Jugoslavenu. Nadamo se da će budućnost sigurno donijeti sreću i napredak slavenskim narodima“

Gornji citat iz novina *Slovenski narod* od 6. studenoga 1918. dio je pozdravnog brzopisa koji je Narodnom vijeću u Zagrebu poslao Józef Świeżyński, potpisana kao predsjednik poljske vlade. Spomenuta je obavijest jedna od mnogih informacija koje se mogu pronaći u slovenskom tisku, a govore o zbivanjima u Poljskoj. Slovenske novine nisu imale vlastite dopisnike i oslanjale su se na pisanju inozemnog tiska. Izuzetak čine jedino odnosi s Poljskom, o čemu se informira iz prve ruke. Vijesti su često zakašnjele za dan ili dva, što je i slučaj s gornjim citatom – kada je čestitka objavljena, Świeżyński je već bio bivši premijer. Oba najvažnija slovenska lista, *Slovenec* i *Slovenski narod*, od kraja listopada 1918. pa sve do kraja te godine gotovo su svakodnevno izvještavala o zbivanjima u Poljskoj. Govorilo se u njima o digađajima u nekadašnjim dijelovima Austro-Ugarske, ali i u Varšavi. Vijesti su bile dosta podrobne i ponekad su se ponavljale. Broj tih informacija povezan je, naravno, s dramatičnim zbivanjima u Poljskoj u to doba.

Echo powstania Polski wśród Słoweńców

„W imieniu rządu polskiego serdecznie pozdrawiamy państwo Jugosłowian. Mamy nadzieję, że przyszłość przyniesie szczęście i postęp narodom słowiańskim“

Powyższy cytat z gazety *Slovenski narod* z 6 listopada 1918 roku jest częścią telegramu, jaki do Rady Narodowej w Zagrzebiu skierował Józef Świeżyński, podpisany jako premier. Wspomniana wiadomość jest jedną z wielu informacji jakie odnaleźć można w słoweńskiej prasie, a które mówią o wydarzeniach w Polsce. Słoweńskie gazety nie miały korespondentów i opierały się na doniesieniach prasy zagranicznej.

Wyjątek stanowią oczywiście relacje z Polską, o których relacjonuje się z pierwszej ręki. Wiadomości były często opóźniane o dzień lub dwa, co miało również miejsce w przypadku powyższego, a mianowicie, kiedy publikowano wiadomość, Świeżyński był już byłym premierem. Oba najważniejsze listy słoweńskie, *Slovenec* i *Slovenski narod*, od końca października 1918 r. do końca tegoż roku niemal codziennie relacjonowały o wydarzenia w Polsce. Opowiadały o wydarzeniach w byłych częściach Austro-Węgier, a także w Warszawie. Wiadomości bywały bardzo szczegółowe i czasami były powtarzane. Ilość wiadomości jest oczywiście ściśle związana z burzliwymi wydarzeniami w Polsce w tym czasie.

MIROSŁAW DYMARSKI
Uniwersytet Wrocławski

Polska opinia publiczna wobec powstania Królestwa SHS w 1918 roku

Polska opinia publiczna interesowała się wydarzeniami wśród Słowian południowych pod koniec pierwszej wojny światowej. Powstanie Królestwa SHS traktowano jako naturalne prawo małych narodów do wolności. W tym czasie Polska walczyła o niepodległość i życzliwie patrzoną na wysiłki Słoweńców, Chorwatów, także Serbów by zbudować własne państwo. To nie był temat z pierwszych stron gazet, bowiem Polska sama odradzała się w konwulsjach, a ponadto brak było silniejszych związków ze Słowianami południowymi. Tym niemniej, dobrze orientowano się zarówno w działalności głównych polityków słoweńskich, chorwackich i serbskich, problemach walki z Włochami o granice Królestwa SHS, jak i w potencjalnych zagrożeniach dla jedności państwa katolików, prawosławnych i muzułmanów. Trzeba podkreślić, że nie faworyzowano żadnej ze stron. Często kraje południa Europy nazywano Jugosławią a ich mieszkańców Jugosłowianami, i to jeszcze zanim doszło do zjednoczenia Słoweńców, Chorwatów i Serbów. W niektórych czasopismach doniesienia dotyczące Słowian

południowych drukowano grubą czcionką, aby podkreślić znaczenia tych informacji dla redakcji i czytelników.

Poljsko javno mnijenje o postanku Kraljevstva SHS 1918. godine

Poljsko javno mnijenje zanimalo se za događaje među južnim Slavenima potkraj Prvoga svjetskog rata. Postanak Kraljevine SHS smatran je prirodnim pravom malih naroda da ostvare svoju slobodu. U tom je času Poljska vodila borbu za nezavisnost i na prijateljski je način gledano na napore Slovenaca, Hrvata i Srba da izgrade vlastitu državu. To nije bila tema s prvih stranica novina budući da se i sama Poljska preporadala u grčevima, a usto je nedostajalo snažnijih veza s južnim Slavenima. Ipak, Poljaci su se dobro orijentirali oko djelatnosti glavnih slovenskih, hrvatskih i srpskih političara, u vezi s problemima borbe s Talijanima oko granica, kao i potencijalnim prijetnjama jedinstvu države katolika, pravoslavnih i muslimana. Treba naglasiti da nije bila favorizirana niti jedna od strana – područje juga Europe često se nazivalo Jugoslavijom, a stanovnike tog područja Jugoslavenima i prije nego je došlo do ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba. U nekim su listovima vijesti o južnim Slavenima tiskane masnim slovima da bi se podcrtaла važnost tih informacija za uredništvo i čitatelje.

TVRTKO JAKOVINA

Sveučilište u Zagrebu / Uniwersytet w Zagrzebiu

Balkan nakon Prvoga svjetskog rata

U izlaganju će se istaknuti koji su razlozi nastanka nove države na europskom jugoistoku – Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, te opisati što se događalo u svakoj pojedinoj balkanskoj državi: pobjedničkoj Rumunjskoj, gubitničkoj Bugarskoj, šokiranoj Grčkoj, koja je pobijedila u Velikom ratu, ali izgubila u ratu s Turcima, zaspaloj Albaniji. U referatu će se navesti i kakav je bio odnos velikih sila prema Jugoistočnoj Europi u prvih nekoliko godina nakon 1918. godine.

Bałkany po I wojnie światowej

W referacie przypomniane zostaną przyczyny powstania nowego państwa na południu Europy – Królestwa Serbów, Chorwatów i Śląska Cieszyńskiego, oraz opisane wydarzenia w poszczególnych państwach bałkańskich: zwycięskiej Rumunii; pokonanej Bułgarii; Grecji, która zwyciężyła w Wielkiej wojnie, ale przegrała w wojnie z Turcją, zahibernowanej Albanii. W referacie też omówione zostanie, jaki był stosunek mocarstw wobec Europy Południowej w pierwszych kilka lat po 1918 r.

SLAVEN KALE
Zagreb / Zagrzeb

Odjeci stvaranja nezavisne Poljske među Hrvatima

Više od jednog stoljeća Trojedna Kraljevina i dio podijeljene Poljske (Galicija) nalazile su se u zajedničkoj državi – Habsburškoj, kasnije Austro-Ugarskoj Monarhiji. Godina 1918. označila je završetak Prvog svjetskog rata, nastanak Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca te obnovu nezavisne i ujedinjenje Poljske, čime su se ostvarile 123-godišnje težnje Poljaka. U izlaganju će se prikazati kakav je odjek u Hrvatskoj imao povratak poljske nezavisnosti. Istraživanje je prvenstveno obuhvatilo pisanje zagrebačkog tiska i to od listopada 1918. godine, kada je poljsko Namjesničko vijeće izdalo proglašenje u kojem su predstavljeni temelji nezavisne Poljske i kada je Poljska vojna organizacija započela razoružavanje austrijske vojske u Zapadnoj Galiciji, do siječnja 1919. kada su na dijelu poljskih područja održani izbori za Ustavotvorni sejm. Zagreb, čiji je tisak bio predmet istraživanja, i u to je vrijeme bio hrvatski kulturni i politički centar. Izlagač će odgovoriti na pitanja: je li zagrebački tisak veliku pozornost posvetio događajima na poljskim područjima i proglašenju nezavisne i ujedinjenje Poljske, jesu li djelovanja Poljaka bila prikazivana u pozitivnom, negativnom ili neutralnom svjetlu te koji su Poljaci bili najčešće spominjani na stranicama zagrebačkog ti-

ska. Također, obratit će se pozornost na eventualne razlike u prikazivanju Poljaka među pojedinim zagrebačkim periodičkim publikacijama te će se pokušati detektirati koji su novinari i/ili suradnici tiskovina u promatranom razdoblju najčešće pisali o Poljskoj i Poljacima.

Echo powstania niepodległej Polski wśród Chorwatów

Ponad sto lat Trójjedyne Królestwo i część podzielonej pomiędzy zaborców Polski (Galicja) znajdowały się w jednym państwie – Monarchii Habsburskiej, a później Austro-Węgrzech. Rok 1918 znaczył koniec pierwszej wojny światowej, powstanie Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców oraz odbudowę i zjednoczenie Polski, czym zrealizowane zostały 123-letnie dążenia Polaków. W referacie zostaną zaprezentowane echa, jakie odbudowa polskiej niepodległości miała w Chorwacji. Badanie pierwotnie obejmowało prasę zagrzebską i to od października 1918 roku, kiedy to Rada Regencyjna wydała manifest stanowiący fundament niepodległości Polski i kiedy Polska Organizacja Wojskowa rozpoczęła rozbrajanie armii austriackiej w Zachodniej Galicji, do stycznia 1919 roku, kiedy na części polskiego terytorium odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Zagrzeb, którego prasa została zbadana, był również w tym czasie chorwackim centrum kulturalnym i politycznym. Referent odpowie na pytania: czy prasa zagrzebska poświęcała dużą uwagę wydarzeniom na terytorium Polski i zjednoczeniu Polski, czy działania Polaków były pokazywane w pozytywnym, negatywnym czy neutralnym świetle, jak również, których Polaków wspominano najczęściej na stronach gazet zagrzebskich. Uwaga zostanie poświęcona również ewentualnym różnicom między poszczególnymi periodykami, a sprobuje się odpowiedzieć na pytanie którzy dziennikarze i/lub współpracownicy gazet w badanym okresie najczęściej pisali o Polsce i Polakach.

FILIP KOZINA

Sveučilište u Zagrebu / Uniwersytet w Zagrzebiu

O obnovi nezavisne Poljske u poljskoj književnosti

Obnova nezavisnosti 1918. godine u poljskoj je književnosti s jedne strane dočekana kao čudo i ostvarenje romantičarskih pretkazanja, a s druge strane kao šansa za normalan razvoj zbog riješenog pitanja državnosti i nacionalne slobode, koje je proteklih 123 godine opterećivalo društvo i kulturu. Velike nade i očekivanja vrlo su se brzo sudarile s tegobnom realnošću, tj. brojnim naslijedjenim, ali i stečenim vanjskim i unutarnjim problemima mlade države. U referatu ću izložiti književnu sliku onodobne Poljske: stvaranje kulta Piłsudskog, odjek borbe za poslijeratne državne granice te kritičke predodžbe poljske države i društva (izgradnja državnih institucija, ideološke i stranačke podjele, položaj nacionalnih manjina, klasni i rodni odnosi). Imajući na umu krucijalnu ulogu ovoga razdoblja u kasnijoj sudsibini poljske države i kulture, osvrnut ću se i na *ex post* ocjene Druge Republike u poljskom književnom polju.

O odbudowie niepodległej Polski w literaturze polskiej

Odbudowa niepodległości w roku 1918 u literaturze polskiej z jednej strony została przyjęta jako cud i urzeczywistnienie romantycznych proroctw, a z drugiej strony jako szansa na normalny rozwój w związku z rozwiązanymi kwestiami państwowości i wolności narodowej, które przez minione 123 lata stanowiły obciążenie dla społeczeństwa i kultury. Wielkie nadzieje i oczekiwania bardzo szybko zderzyły się z bolesną rzeczywistością, to jest licznymi odziedzicznionymi i nowymi zewnętrznymi i wewnętrznymi problemami młodego państwa. W referacie zaprezentuję obraz ówczesnej Polski w literaturze: tworzenie kultu Piłsudskiego, echa walk o powojenne granice państwa i krytyczne wyobrażenie o polskim państwie i społeczeństwie (budowie instytucji państwowych, ideologicznych i partyjnych podziałach, status mniejszości narodowych, stosunki klasowe i gender). Biorąc pod uwagę decydującą rolę tego okresu w późniejszych losach polskiego państwa i kultury, zwróci uwagę na *ex post* oceny Drugiej Rzeczypospolitej w literaturze polskiej.

MAGDALENA NAJBAR-AGIČIĆ

Sveučilište Sjever / Uniwersytet Północ, Koprivnica

Druga Republika na pragu nezavisnosti

Sukob između velesila okupljenih u dva suprotstavljeni vojna saveza u Prvom svjetskom ratu značio je posve novu situaciju za Poljake koji su već više od stoljeća živjeli podijeljeni između Rusije, Habsburške Monarhije (od 1867. Austro-Ugarske) i Pruske/Njemačke. Što je rat dulje trajao, to je poljsko pitanje dobivalo na značenju s obzirom na to da su Poljaci živjeli u zaleđu istočne bojišnice. Poljski političari različitih političkih orientacija različito su vidjeli budućnost Poljske, ali ih je sve iznenadila situacija koju nitko nije mogao očekivati: zbog revolucije u Rusiji, a kasnije poraza Centralnih sila, sve su države djeliteljice iz rata izašle poražene. Uz aktivnost samih Poljaka na političkom, diplomatskom i vojnem planu, to je omogućilo obnovu njihove države. Uslijedile je još duga i na trenutke uistinu dramatična borba za konačno oblikovanje granica, no nakon Prvoga svjetskog rata Poljska se vratila na političku kartu Europe. U izlaganju će se predstaviti kratak pregled složene situacije u kojoj su se Poljaci nalazili prije, tijekom i neposredno nakon Prvoga svjetskog rata te događaji koji su u konačnici doveli do obnove poljske državnosti nakon 123 godine podjela.

Druga Rzeczpospolita na progu niepodległości

Konflikt pomiędzy mocarstwami występującymi w czasie pierwszej wojny światowej w dwóch wrogich sobie sojuszach oznaczał zupełnie nową sytuację dla Polaków, którzy już ponad stulecie żyli podzieleni pomiędzy Rosją, Monarchią Habsburską (od 1867 r. Austro-Węgry) i Prusami/Niemcami. W sytuacji przedłużającej się wojny kwestia polska zyskiwała na znaczeniu gdyż właśnie Polacy zamieszkiwali zaplecze frontu wschodniego. Polscy politycy różnych orientacji politycznych odmiennie widzieli przyszłość Polski wszystkich jedna zaskoczyła sytuacja, której nikt nie mógł się spodziewać: w związku z rewolucjami

w Rosji, a później klęska Państw Centralnych, wszyscy polscy zaborcy z wojny wyszły jako państwa pokonane. Przy politycznych, dyplomatycznych i wojskowych wysiłkach samych Polaków, odbudowa niepodległości Polski stała się możliwa. Doszło do długich, a chwilami i bardzo dramatycznych walk o ostateczne ukształtowanie granic, ale Polska po pierwszej wojnie światowej wróciła na mapę Europy. W wystąpieniu przedstawiony zostanie krótki przegląd skomplikowanej sytuacji Polaków przed, w czasie i po zakończeniu pierwszej wojny światowej, oraz wydarzenia, które ostatecznie doprowadziły do odbudowy polskiej państwowości po 123 latach zaborów.

STANISŁAW PIJAJ

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie / Jagelonsko sveučilište u Krakovu

Anton Lipoścak jako Generalny Gubernator Lubelski

Działania wojenne prowadzone przez wojska niemieckie i austro-węgierskie latem 1915 r. doprowadziły do zajęcia terytorium dawnego Królestwa Polskiego. Obszar ten podzielono na dwa Generalne Gubernatorstwa ze stolicami w Warszawie i Lublinie. Generalne Gubernatorstwo Lubelskie, liczące około 45 000 km², obejmowało południową część dawnego Królestwa Polskiego, podlegało władzom austro-węgierskim, zarządzał nim generalny gubernator. Funkcję generalnego gubernatora pełnili wysocy rangą wojskowi austro-węgierscy, ostatnim z nich był generał Anton Lipoścak. Objął on funkcję generalnego gubernatora w bardzo trudnym momencie, po zawarciu w lutym 1918 r. w Brześciu traktatu pokojowego między Niemcami, Austro-Węgrami i ich sojusznikami, a Ukraińską Republiką Ludową. Traktat ten wywołał protesty Polaków i przyczynił się do dymisji poprzednika Antoniego Lipoścaka, generała Stanisława Szeptyckiego. Anton Lipoścak sprawnie zarządzał Generalnym Gubernatorstwem Lubelskim, doprowadził także do poprawy stosunków z Polakami. Niektórzy z nich uważali nawet, że Lipoścak był lepszym generalnym gubernatorem niż jego poprzednik, który był Polakiem. Postawa generała Antoniego Li-

pošćaka ułatwila także przejęcie władzy w Lublinie przez Polaków w początku listopada 1918 r.

Anton Lipošćak kao generalni gubernator Lublinske Poljske

Vojne aktivnosti koje su provodile njemačka i austro-ugarska vojska u ljeto 1915. dovele su do zauzimanja teritorija nekadašnjeg Poljskog kraljevstva. To je područje podijeljeno na dva generalna gubernatorstva s prijestolnicama u Varšavi i Lublinu. Lublinsko generalno gubernatorstvo, koje je imalo oko 45 000 km², obuhvaćalo je južni dio nekadašnjeg Poljskog kraljevstva i bilo pod austro-ugarskom vlašću, a njime je upravljao generalni gubernator. Tu su funkciju obavljali visoki austro-ugarski časnici, od kojih je posljednji bio general Anton Lipošćak. Funkciju je preuzeo u vrlo teškom trenutku, nakon sklapanja mirovnog sporazuma između Njemačke, Austro-Ugarske i njihovih saveznika s Ukrajinskom Narodnom Republikom u Brestu u veljači 1918. godine. Taj je sporazum izazvao buru protesta među Poljacima i uzrokovao ostavku Lipošćakova prethodnika na položaju generalnog gubernatora, generala Stanisława Szeptyckog. Anton Lipošćak vješto je upravljao Lublinskim generalnim gubernatorstvom i doveo je do poboljšanja odnosa s Poljacima. Neki među njima smatrali su čak da je bio bolji generalni gubernator od svoga prethodnika Poljaka. Djelatnost generala Lipošćaka i njegova stajališta olakšali su Poljacima preuzimanje vlasti u Lublinu na početku studenoga 1918. godine.

Lektúra i korektúra: Ivan Kozač

Prijednád: Slávka Kalčíková

ja podjedine Poljske, níkada se ne bi ostvarili.
novi Poljak a o vlastitom užedínjenom državi sastavilenej od tríju područ-
jan Paderewski. Bez užihove mudrosti i hrabrosti, bez užihove vizije
Tadeusz Kościuszko, knez Józef Poniatowski, knez Adam Jerzy Czar-
toryski, general Józef Bem, Romuald Traugutt, Józef Piłsudski i Ignacy
Naleze se u Poljskoj i u svijetu tako pozvate i postovane državnosti kao:
ropi. Među redateljima i istovremeno stvarateljima poljske državnosti
sretnim krajem. Ali taj film o poljskoj borbi snimao se u Srednjoj Eu-
ropi.

Napori Poljsaka za povratak nezavisne države, koji su trajali više od stoljeća, završili su prema tradiciji američkih (holivudske) filmova – zasebnički suzivot.

Medutinum, otvorenio i istovremeno jake bojno pitianeje bilo je oredeti-
vajje Poljskih graniča, jer su, osim Poljsaka, nasljednici Poljsko-Litvanske
Uvjie bili Litvaci, Letonci, Ukrayinci i Bjelorusi. Svi oni stvarali su vla-
stite nacionalne države i to često na sporinim područjima. Dogadalo se
da su pretežnije na posjedovanje istih područja iskazivale dvije, pa čak i
tri države. Na područjima s mješavina etničkom i jezerskom strukturom
teško je bilo pravdeho odrediti granice. U takvoj situaciji sukobi i ratovi
među nasljednicima Poljsko-Litvanske Unije za iste su moguće
većih područja, koga je ona nekada obuhvaćala, bili su neizbjegljivi. Napre-
tost su se zadržale i između kršćanskih stanovništva (među ostalim Po-
jaka) i brojnih Zidova, koji su okrevali da će im buduća država osigurati
kulturno-nacionalnu autonomiju. Poratno stomašto, glad, razaranja i
epidemije ujedno su na medužudske i međuetničke odnose.

Tvorenijski zatočen u utvrdi u Magdeburgu. U Varsavu se vratio 10. studenoga 1918. godine. Doklekan je kao izbaviteљ, mesija te je imenovan za privremeneog načelnika države. Zajedno s Vladom i Josipinom stvorio je Republiku Poljsku, republikansku, otvorenu, tolerantu i demokratičku. Stanovničima države zasjameće su značajne gradanske slobode, a zemama ista politička prava koja su imali muzsakari.

Godine 1918. budućnosti Poljske bila je osigurana. Ponovni nastanak države bio je siguran, kao i poraz Centralnih sila. Bez odgovora ostalo je još pitanje: koja će poljska politička grupacija u obnovljenoj Poljskoj preuzeti vlast te pod vodstvom koga od vodećih političara – Piłsudski je još pisanje: koja će poljska politička grupacija u obnovljenoj Poljskoj preuzeti vlast te pod vodstvom koga od vodećih političara – Piłsudski skog ili Dmowskog. Prostast Austro-Ugarske i poraz Niemacke usesen 1918. godine omogućili su Poljskim razoruzanjem vojski obiju država. Razoružani su se mirno vrati svojim domovima. U nadmetaju dvije vođečih političara za preuzimanje vlasti pobijedio je Piłsudski, nekog davnog austrijskog saveznika, a od srpnja 1917. godine njegova kliza-

Zahvaljujuci briži krajia i Šejma Židovi su stekli prava i slobode uporedive sa staleskim pravima. Malii su čak i vlastito zakonodavno tijelo. Otvorenost političkih elita Unije prema onima kojima je trebala gajano na zapadu Europe i od arte protjerivanju, u Poljsko-Litvanskoj otvorenosti i tolerancije. Stanovništvo židovske vjeroslovijest, pro-

U nji pronalaso je svou si gurnu luku.

Uz jedan ičku iznječištu unosišti sveće same. No za Poljske su sloboda i nezavisnost ostale neupitne vri-

veću sasne. To dokazuju poljske urote za nezavisnost organizirane odmah nakon propasti države na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće te nacionali-

stanci: Košciuszko ustanak 1794., Studenacki ustanak 1830-1831. te Šjećanjski ustanak 1863-1864. O tome je sveđedolio aktivno sudjelo-

u austrijskom, pruskom, madarskom, zapađanjenjemačkom, francuskom valje u europskim ratovima za slobodu naroda i država, primjerice u Štefencu ustanak 1848. O tome je sveđedolio aktivno sudjelo-

Studenackog ustanka Poljski stanici Šejm proglašio je pjesmu „Jos Poljska nije propala“ (polj. „Jeśliże Polaka nie zginęła“) nacionalom slobođan te, sukladno očekivanjima i tradiciji, duhovni i materijalni zalo do danas. Poljaci su bili ujereni da im samo vlastita država jama himom, a bijeli i crveni narodni bojama i simbolima, što se zadr-

Poniatowskog te pjesnika Mladičewicza i Šlowackog mjesto svoga po- ravnopravnima. Njiveći medu njima, poput vojskovođa Kościuszki u Europi – da budu slobodna medu slobodnima i ravnomjerna medu nacionalnom parteounu mjesto zaузimaju osobu koje su oružjem ili perecijom sudjelovani u europskoj politici i kulturi. Zbog togda u poljskom stojištu suđelovanje u obrazovnja, znanosti i tehnikoj te održavaju, napredak na području obrazovanja, znanosti i tehnikoj te održavaju,

U natoč reformatorskim naporima uloženima krajem 18. stoljeća

u zajeđanjučku iznječištu unosišti sveće vrijeđenosći.

Poljsko-Litvanska Ustava je propala. Uz razne s tim jaka imperija odnose. No sasjednim državama – Rusijom, Austrijom i Pruskom – nije imala niemacki protestanti. Svi oni obogačivali su zajeđanjučku kulturu Unije i proglašanima su bili i Grci, stanovniči Latvije, Armenici, Karaimi, Rusi i norišti iz Nizozemske te Škoti izbjegli pred vjerskim progonačima. Medu pomoc dorela je do togda da su se u 16. stoljeću posavili progonači me-

đeši. Otvorenost političkih elita Unije prema onima kojima je trebala

gajano na zapadu Europe i od arte protjerivanju, u Poljsko-Litvanskoj

otvorenosti i tolerancije. Stanovništvo židovske vjeroslovijest, pro-

- I -

Polska 1918: povratak izgubljene državnosti

Jagelonško szeucciliste u Krakou

ANDRZEJ CHWALBA

Zahvaljujemo Veleposlanstvu Republike Poljske
u Hrvatskoj sa sjedištem u Zagrebu na finansijiskoj
potpori u pripremi kolokvija i iskazanju Programskog
kunžižice i tekssta Andreje Čhwalle.

Veleposlanstvo
Republike Poljske
u Zagrebu

(Prezeto s web stranice Nacionalnog digitalnog arhiva Poljske, www.nac.
miromohodu Poznajući u listopadu 1919. godine.
Pisudski kako u okruženju generala Časnika prima prijavak na vojnom
Illustracija na naslovniči pokazuje naćelnika države maršala Jozefa

C
A
N

10020 Zagreb
Trg Ivana Meštrovića 9
Srednja Europa d.o.o.
www.srednja-europa.hr

Tiskano u Tiskari Zelina u studenome 2018.

Grafička primjerica i prijelom
Bamian ITC, Zagreb

Autorska prava na hrvatski prijevod © Slaven Kralje
Autorska prava na izvorni tekst © Andreje Čchwalla 2018.

Damir Agić
Za izdajuča

NEZAVISNOSTI
STOGODISNICA POVERATKA
POLJSKA.

mejdelky

Povratok zvýzvaljene državnosti

Poljska 1918.

Andrzej Chwala

